

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Географічний факультет

Кафедра фізичної географії

СИЛАБУС
обов'язкової навчальної дисципліни
ЗАГАЛЬНЕ ЗЕМЛЕЗНАВСТВО

підготовки бакалавра
спеціальності спеціальності 103 Науки про Землю
освітньо-професійної програми Гідрологія

Луцьк –2021

Силабус навчальної дисципліни „Загальне землезнавство” для підготовки бакалавр, галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 103 Науки про Землю освітньої програми Гідрологія.

Розробник: к.г.н., доцент кафедри фізичної географії Мельнійчук М.М.

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри фізичної географії

протокол № 1 від 30.08.2021 р.

Завідувач кафедри:

проф. Фесюк В. О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 10 Природничі науки Спеціальність: 103 Науки про Землю Освітньо-професійна програма: Гідрологія Освітній рівень: Бакалавр	Обов’язкова
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання – 1
		Семестр – 1
		Лекції – 46 год.
		Практичні (семінари) – 44 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота – 80 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: <u>іспит</u>
Мова навчання українська		

2. Інформація про викладача

Викладач	Мельнічук Михайло Михайлович
Науковий ступінь	кандидат географічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент кафедри фізичної географії
Профайл	http://wiki.vnu.edu.ua/wiki/ Мельнічук Михайло Михайлович
Телефон	+380663973970
e-mail	melniichuk.mm@gmail.com
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700
Консультації	Очні консультації: 2 академічні години кожної середи о 14.50-17.20, аудиторія С-616
Дистанційний курс на платформі Moodle	http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=1005

3. Опис дисципліни

3.1. Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Загальне землезнавство» належить до фундаментальних дисциплін, забезпечує професійний розвиток здобувача III рівня вищої освіти та вивчення ним будови та закономірностей географічної оболонки як планетарного природного комплексу. Землезнавство вивчає закони організації, функціонування і розвитку географічної оболонки. На сучасному етапі землезнавство є інтегративним знанням про глобальне оточення людства, розглядає великомасштабні природні процеси, що визначають стан географічної оболонки і, відповідно, обумовлюють стосунки людини і природи в їх

цілісності та багатогранності. В ході вивчення даної дисципліни бакалаври оволодіють сучасними знаннями про склад, будову, внутрішні та зовнішні взаємозв'язки та загальні закономірності функціонування та розвитку географічної оболонки.

3.2. Пререквізити і постреквізити дисципліни

Пререквізити: вища математика; фізика; хімія; інформатика; філософія; геологія; геоморфологія; геохімія; гідрологія.

Постреквізити: метеорологія, ландшафтознавство, екологія, прикладне ландшафтознавство, фізична географія материків та океанів, фізична географія України, географія Волині, глобальні проблеми людства, заповідна справа, раціональне використання природних ресурсів, озеразнавство, рекреаційна географія.

3.3. Мета та основні завдання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Загальне землезнавство» - є надання студентам фундаментальних знань з теоретичних основ сучасного землезнавства, формування поняття про географічну оболонку як цілісний планетарний природний комплекс, розуміння загальних закономірностей будови, розвитку і функціонування географічної оболонки як цілісної системи.

Основними завданнями навчальної дисципліни є: інтеграція знань, отриманих студентами під час вивчення окремих фізико-географічних дисциплін; - формування уявлення про географічну оболонку як цілісну систему; оволодіння фундаментальними вихідними поняттями сучасного землезнавства; - ознайомлення з історією формування уявлень про Землю і Всесвіт; - з'ясування парадигм та методологічних засад землезнавства; - вивчення особливостей будови й процесів у Всесвіті та обґрунтування вирішального значення космічних впливів на процеси на Землі; - оволодіння основами знань про Сонячну систему та Землю як планету; - з'ясування рухів Землі та їх географічних наслідків; - розгляд основних понять, що відображають глобальний рівень організації природи Землі; - вивчення складу, будови та загальних закономірностей існування та розвитку географічної оболонки; ознайомлення із різноманітністю взаємодій суспільства і природи у географічній оболонці; пізнання закономірностей будови, динаміки і розвитку географічної оболонки для розробки системи оптимального управління процесами, що відбуваються у географічному середовищі, та раціональної організації природокористування та ін.

3.4. Результати навчання (компетентності)

До кінця навчання студенти набудуть такі компетентності:

Інтегральна

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми з теорії та методики дослідження геосфер у професійній діяльності або у процесі подальшого навчання, що передбачає проведення наукового пошуку та/або запровадження інновацій і характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні

ЗК4. Здатність розуміти закономірності розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, техніку і технології.

ЗК5. Здатність здійснювати комплексні дослідження на основі системного наукового світогляду з використанням загальнонаукових та спеціальних методологічних принципів і знань.

ЗК6. Здатність до пошуку, сприйняття, аналізу та узагальнення інформації з різних джерел, використання інформаційних й комунікативних технологій і оволодіння сучасними знаннями.

ЗК9.Здатність до саморозвитку, підвищення власної кваліфікації і фахової майстерності.

ЗК12. Здатність визначати й вирішувати проблеми.

ЗК13. Соціальна відповідальність та екологічність мислення.

Фахові

ФК1. Здатність демонструвати знання про особливості геосфер, предмет дослідження, місце і зв'язки в системі наук про Землю, етапи розвитку, значення для суспільства.

ФК2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії розвитку і складу геосфер.

ФК3. Здатність застосовувати базові знання природничих і суспільних наук та інформаційних технологій при вивченні геосфер та їх компонентів.

ФК4. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК5. Здатність застосовувати прості кількісні та якісні методи при дослідженні геосфер і процесів в них.

ФК6. Здатність аналізувати склад і будову геосфер на різних просторово-часових рівнях.

ФК8. Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи сфери наук про Землю для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ФК9.Здатність самостійно досліджувати, аналізувати просторово-часові параметри організації геосфер і взаємозв'язків між ними.

ФК10. Здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їхні властивості та притаманні їм процеси.

ФК11. Здатність розуміти та пояснювати особливості геосфер, внутрішні та зовнішні взаємозв'язки.

ФК13. Здатність оцінювати сучасний стан, тенденції і проблеми водогосподарського комплексу України.

ФК14. Здатність аналізувати глобальні зміни в геосферах, розуміти відповідні наслідки та діяти в напрямку запобігання негативним проявам.

3.5. Структура навчальної дисципліни

Фахові компетенції	Методи та форми навчання	Оцінка сформованості		
		Форма	Бал	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОГО ЗЕМЛЕЗНАВСТВА. ЗАГАЛЬНОПЛАНЕТАРНІ ВЛАСТИВОСТІ ЗЕМЛІ				
Тема 1. Землезнавство як наука				
Сучасна географія як система природничо-географічних і економіко-географічних наук. Загальне землезнавство в цій системі. Поняття прооб’єкт та предмет вивчення загального землезнавства. Завдання землезнавства на сучасному етапі розвитку суспільства. Коротка історія розвитку загального	Лекція	Вступна лекція	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	-

землезнавства. Землезнавство на сучасному етапі. Зародження географії в античному періоді. Стан землезнавства в середні віки. Епоха великих географічних відкриттів. Формування галузей географічної науки. Землезнавство на сучасному етапі.	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	—
Тема 2. Загальні природничі й організаційні закони в географічній оболонці.				
Механічна взаємодія в планетарних фізико-географічних процесах. Ізостазія в геосферах. Гравітаційна взаємодія Землі з Місяцем і Сонцем. Гравітаційна диференціація речовини в Землі. Термодинамічні явища в географічній оболонці. Система горизонтального переносу тепла - географічні теплові машини. Явища електромагнетизму. Геохімічні явища. Закони біологічних систем. Соціальні системи. Земні системи (геосистеми).	Лекція	Інформаційна лекція	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	1,82
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	—
Тема 3. Земля в космічному просторі.				
Основні риси будови Всесвіту. Поняття про Всесвіт /Космос/, Метагалактику і нашу Галактику. Короткі відомості про планети та інші тіла Сонячної системи. Космічне землезнавство.	Лекція	Лекція-презентація Інформаційна лекція	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	3.64
	Самостійна робота	Опрацювання	—	—
Тема 4. Основні дані про Землю.				
Еволюція уявлень про фігуру Землі. Поняття про еліпсоїд і геоїд. Форма і розміри Землі. Географічне значення розмірів і маси Землі. Гравітаційне поле Землі. Магнітне поле Землі. Географічний простір Землі.	Лекція	Оглядова лекція	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	3.64
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	—
Тема 5. Рухи Землі та їх географічні наслідки. Добове обертання Землі. Рух Землі				

навколо Сонця.				
Докази, наслідки, характеристики добового обертання Землі. Час. Припливи та відпливи. Причини прояву сили Коріоліса. Річний рух Землі та його наслідки. Нерівність пір року. Кліматичні наслідки обертання Землі.	Лекція	Тематична лекція	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	5.46
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	—
Кількість балів за змістовий модуль 1	Лекція			—
	Практичне заняття			14,56
	Самостійна робота(виконання індивідуального завдання – задача номенклатури)			5
	Кількість балів за модульну контрольну роботу 1			10
Максимальна кількість балів за змістовий модуль 1				29,56
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОБОЛОНКИ ЗЕМЛІ (БУДОВА, ПРОЦЕСИ І ЯВИЩА)				
Тема 6. Внутрішня будова Землі				
Шарувата будова Землі. Поняття про земну кору, мантію і ядро Землі, їх фізичний стан, речовинний і хімічний склад. Причини сферичної будови Землі. Типи земної кори. Поняття про материкові і океанічні платформи, геосинклінальні і орогенічні області. Особливості будови серединно-океанічних хребтів. Вулкани. Землетруси.	Лекція	Лекція-презентація	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	1,82
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	1
Тема 7.Сучасні особливості розподілу суші та моря .				
Утворення материків і океанів. Форми земної поверхні. Рельєф океанічного дна. Гіпсографічна крива. Особливості розподілу суші і моря як один із найважливіших чинників у диференціації географічної оболонки.	Лекція	Тематична лекція	Робота на лекції	1
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	1,82

	Самостійна робота	Опрацюва ння лек- ційного матеріалу	–	–
Тема 8. Загальні відомості про атмосферу.				
Атмосфера, її сучасний склад і походження. Будова атмосфери. Поділ тропосфери на повітряні маси. Сонячна радіація. Інтенсивність сонячної радіації. Відбита і поглинута радіація. Радіаційний і тепловий баланс. Загальний баланс тепла в системі атмосфера - поверхня Землі. Кругообіг тепла. Теплові пояси Землі. Розподіл температур повітря в січні і липні. Сучасні проблеми охорони атмосфери. Роль атмосфери в динаміці географічної оболонки.	Лекція	Репродук- тивна лекція	Робо- та на лекції	
	Практичне заняття	Поточне оцінюван	ПО	3.64
	Самостійна робота	Опрацюв ання лек- ційного матеріалу	–	2
Тема 9. Атмосферний тиск, циркуляція атмосфери, випаровування і випаровуваність.				
Зміни тиску із зміною висоти. Розподіл атмосферного тиску на земній поверхні. Баричне поле Землі. Загальна циркуляція атмосфери. Регіональні циркуляції атмосфери: пасати, мусони, циклони і антициклони. Місцеві циркуляції повітря: бризи, фени, бора, містраль, хамсин, хабуб, смерч та інші. Повітряні маси і фронти. Роль атмосферних циркуляцій у перерозподілі тепла і вологи в географічній оболонці. Випаровування і випаровуваність. Вологість повітря. Хмари і хмарність. Опади. Характеристика зволоження.	Лекція	Інформац- ійна лекція	Робо- та на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінюван	ПО	5,46
	Самостійна робота	Опрацюв ання лек- ційного матеріалу	–	3
Тема 10. Загальні відомості про гідросферу.				
Поняття про гідросферу. Розподіл окремих складових частин гідросфери. Сучасні проблеми охорони гідросфери. Роль гідросфери у динаміці географічної оболонки. Роль гідросфери у формуванні макрокліматичних особливостей географічної оболонки. Роль гідросфери у забезпеченні вологою різних районів земної кулі. Розвідувальні роботи при проведенні гідрогеологічних досліджень підземних вод. Методика проведення спостережень за режимом підземних вод. Методи вивчення балансу підземних вод.	Лекція	Інформац- ійна лекція Лекція- презентац- ія	Робо- та на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінюван ня	ПО	
	Самостійна робота	Опрацюв ання лек- ційного матеріалу	–	
Тема 11. Світовий океан та його частини				
Океанічні та морські води, їх солоність та склад солей. Поділ морських вод на поверхневі батіальні і абісальні. Класифікація морів. Кругообіг води в географічній оболонці. Походження океанічних течій і їх класифікація. Загальна схема океанічних течій і їх вплив на перерозподіл тепла і	Лекція	Інформац- ійна лекція Лекція- презентац- ія	Робо- та на лекції	–

ВОЛОГИ.	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	1,82
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	–	1
Тема 12. Води суходолу.				
Води суші, їх види і походження. Озера, їх походження і типи. Класифікація рік. Льодовики, їх типи і географічне поширення. Підземні води. Вічна мерзлота.	Лекція	Інформаційна лекція-презентація	Робота на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	5,46
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	–	3
Кількість балів за змістовий модуль 2	Лекція			–
	Практичне заняття			20
	Самостійна робота(виконання індивідуального завдання – здача номенклатури)			11
	Кількість балів за модульну контрольну роботу 2			10
Максимальна кількість балів за змістовий модуль 2				41,02
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. СТРУКТУРА ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ. БІОСФЕРА. ЛЮДИНА І НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ				
Тема 13. Географічна оболонка Землі.				
Обґрунтування вчення про географічну оболонку Землі. Географічна оболонка як система взаємодіючих компонентів – літосфери, гідросфери, атмосфери і біосфери, нерівнозначність компонентів географічної оболонки Землі. Якісна своєрідність географічної оболонки: її цілісність, наявність речовини в різних агрегатних станах, наявність	Лекція	Інформаційна лекція	Робота на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	1,82

двох джерел енергії - ендегенної і екзогенної. Межі географічної оболонки, її ярусна (по вертикалі) і ландшафтна (по горизонталі) будова. Вік географічної оболонки Землі. Основні етапи її еволюції. Сучасні уявлення про роль	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	–	1
Тема 14. Антропосфера: сучасний етап розвитку географічної оболонки.				
Людство як компонент географічної оболонки. Історія природокористування. Екологічні кризи минулого: біфуркації історії людства. Сучасна екологічна ситуація. Ознаки глобальної екологічної кризи.	Лекція	Лекція-презентація Проблемна лекція	Робота на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	–	
Тема 15. Загальні відомості про біосферу.				
Виникнення і еволюція біосфери. Основні компоненти біосфери. Вчення В.І.Вернадського про біосферу. Специфічні особливості живої речовини на Землі: виключно висока активність, пристосованість і велика різноманітність. Стійкість живих організмів до несприятливих умов середовища. Проблеми охорони біосфери. Роль біосфери у динаміці географічної оболонки. Біологічний кругообіг речовин. Кругообіг вуглецю. Роль живих організмів у формуванні	Лекція	Лекція-презентація	Робота на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	1,82
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	–	1
Тема 16. Ритмічні явища в географічній оболонці.				
Походження ритмів у географічній оболонці. Ритми добові та річні, зумовлені відповідно осьовим і орбітальним рухами Землі. Сонячно-земні цикли. Внутрішні і надвікові цикли. Ритми та цикли зледеніння в історії Землі. Геотектонічні цикли. Значення ритмічних циклів у географічній оболонці для прогнозування її розвитку.	Лекція	Лекція-презентація	Робота на лекції	–
	Практичне заняття	Поточне оцінювання	ПО	
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	–	–
Тема 17. Розвиток географічної оболонки.				
Гіпотези про походження Сонячної системи і Землі. Гіпотези Канта і Лапласа - перші наукові спроби дати уявлення про природу утворення тіл Сонячної системи. Гіпотеза Шмідта. Сучасні космогонічні ідеї. Розвиток компонентів географічної оболонки. Основні етапи розвитку географічної оболонки: докембрійський, каледонський, герцинський і альпійський, Специфіка антропогенного етапу	Лекція	Лекція-презентація Проблемна лекція	Робота на лекції	–

розпитку оболонки. Структура географічної оболонки. Географічні пояси і зони суші. Зональність Світового океану, її специфічні особливості. Азональні процеси і явища. Висотна поясність. Поняття про географічні ландшафти та їх морфологічні істини. Географічний ландшафт як основна структурна одиниця географічної оболонки, що характеризується рисами зональної і азональної будови. Практичне значення вивчення географічних ландшафтів для	Практичне заняття	Поточне оцінюван	ПО	-
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	—
Тема 18. Географічне середовище та людське суспільство. Вплив людини на навколишнє середовище. Глобальні проблеми людства.				
Поняття про географічне середовище та його роль у розвитку суспільства. Взаємозв'язок народонаселення з природними ресурсами. Поняття про антропогенні ландшафти та їх класифікація. Найпоширеніші проекти перетворення природи в світі та Україні. Класифікація природних ресурсів. Проблеми охорони природи і раціонального використання природних ресурсів. Демографічна проблема. Продовольча криза. Екологічні проблеми сільського господарства. Антропогенні зміни навколишнього середовища. Можливі наслідки порушення екологічної та динамічної рівноваги в географічній оболонці.	Лекція	Проблемна лекція	Робота	—
	Практичне заняття	Поточне оцінюван	ПО	1,82
	Самостійна робота	Опрацювання лекційного матеріалу	—	2
Кількість балів за змістовий модуль 3	Лекція		—	
	Практичне заняття		5,46	
	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)		4	
	Кількість балів за модульну контрольну роботу 3 і 4		20	
Максимальна кількість балів за змістовий модуль 3			29,46	
Інтегральна компетентність (ІНТ) - це ґрунтовні знання процесів і явищ що проходять у географічній оболонці, а також розуміння астрономічних умов розвитку географічної оболонки, розуміння рухів Землі у Всесвіті та їхній вплив на розвиток географічної оболонки, розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми із застосуванням сучасних теоретичних знань та методів дослідження сучасних процесів географічної оболонки.				
Загальна максимальна кількість балів				100

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою ECTS. Загальна оцінка за курс складається як алгебраїчна сума оцінок за: кожен з модулів (поточне тестування – практичні роботи та модульний контроль); модульні контрольні роботи наприкінці кожного змістового модуля (по 10 балів за кожну МКР); самостійна робота (здача географічної номенклатури - 20 балів та 10 за МКР 4 – географічна номенклатура) впродовж семестру.

Наприкінці вивчення курсу, формою підсумкового контролю є іспит, який оцінюється від 0 до 60 балів. Студент, який впродовж семестру набрав більше 75 балів має право не складати іспит. При цьому йому зараховуються бали, які набрані впродовж семестру.

Модуль I передбачає перевірку якості засвоєння теоретичного курсу, виконання практичних робіт безпосередньо на заняттях. Загальна кількість тем цього модуля становить 22 (8 – I змістовий модуль, 10– II змістовий модуль, 4- III змістовий модуль). Кожна з тем I,II,III змістового модулів оцінюється від 0 до 12 балів з наступним переведенням через коефіцієнт (коефіцієнт 0,152 ($12 \times 0,152 = 1.82$ бали за тему) (мах = 40 балів)). Обчислюється накопичена сума балів різних видів робіт по кожному змістовому модулю і підбивається загальна сума балів поточного тестування, яка не може перевищувати 40 балів.

Поточний контроль коефіцієнт 0,152 (12x0,152=1.82 бали за тему) (max = 40 балів)																		Модульний контроль (max = 60 балів)				Загал ьн а кіл ькі сть бал ів				
Модуль 1																		Модуль 2								
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2										Змістовий модуль 3								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	МКР 1	МКР 2	МКР 3	МКР 4	
14,56								18.20										7.24				10	10	10	30	100

*Модуль 2 включає МКР 3 задача номенклатури

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

- 1.Багров М. В., Боков В. О., Черваньов І. Г. Землезнавство.- К.: Либідь, 2000. 464с.
- 2.Волошин І. І. Загальне землезнавство .Навчальний посібник .- Ніжин: Видавництво НДПУ ім.. М. Гоголя. 2002. 294с.
- 3.Волошин І. І., Уварова А. Є. Загальне землезнавство. Практикум . К.: видавництво КДПУ, 2000. 268с.
- 4.Географический атлас (для учителей средней школы). М.: Картография, 1982. 238с.
- 5.Географический энциклопедический словарь.- Термины и определения. М. : Наука, 1989. 602с.
- 6.Короткий тлумачний словник з географії. - К.: Либідь , 2001. 135с.

- 7.Мащенко О.М. Технологія формування цілісних знань про географічні об'єкти //Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій та післядипломній освіті. Полтава: ПОІППО, 2006. С.17-22.
8. Олійник Я.Б., Федорищак Р.П., Шищенко П.Г. Загальне землезнавство. К.: Знання-Пресс, 2003. 247 с.

Список додаткової літератури

- 1.Боблях С.Р. Відновлювальні джерела енергії. Монографія / Боблях С.Р., Мельник В.С., Мельничук М.М.,Ігнатюк Р.М. – Луцьк: Волинський національний університет ім.ЛесіУкраїнки, 2012. 227 с.
- 2.Булава Л.М., Мащенко О.М., Ільченко В.Р. Загальна географія: Підр. Для 6 кл. загальноосвітн. навч. закл. Полтава: Довкілля. К., 2006. 224с.
- 3.Голишкін В. Біосфера. Географічна оболонка// Краєзнавство. Географія. Туризм. 2002. - №16. С. 3-6.
- 4.Ісаченко А. Г. Образне сприйняття у географічному пізнанні світу // Краєзнавство. Географія. Туризм. -2003. - №5.– С.1-7.
- 5.Мащенко О. М. Формування цілісних знань про природу при вивченні курсу «Загальне землезнавство» // Проблеми безперервної географічної освіти. зб. наук.праць. Вінниця : 2002. С. 257-261.
- 6.Мащенко О.М. Технологія формування цілісних знань про географічні об'єкти //Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій та післядипломній освіті. Полтава: ПОІППО, 2006. С.17-22.
- 7.Мельничук І. Метеорити бомбардують Землю // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2003. - №13. – С. 2-5.
- 8.Мельничук М. М., Чабанчук В. Ю. Наслідки антропогенного впливу на лісові ландшафти Рівненської області // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : географія. Тернопіль, 2018. № 1 (випуск 44). С. 146–155

Навчально-методичне забезпечення курсу:

- 1.Мельничук М. М., Білецький Ю. В. Загальне землезнавство: Методичні рекомендації до практичних занять для студентів географічного факультету за спеціальностями 103 «Науки про Землю» та 014 «Середня освіта». – Луцьк, 2016. 189 с.

8. ОРІЄНТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

Форма контролю – іспит. В білеті 4 питання, кожне з яких оцінюється у 15 балів.

Питання для контролю

1. Об'єкт, предмет та завдання загального землезнавства.
2. Періодизація історії землезнавства.
3. Фізико-хімічні властивості океанічної води та їх зональний прояв.
4. Поняття про атмосферу. Походження, межі, склад і будова атмосфери.
5. Рельєф і будова дна Світового океану.
6. Карстовий та суфозійний рельєф. Умови утворення та основні форми рельєфу.
7. Припливи. Припливоутворюючі сили. Роль припливів у географічній оболонці.
8. Сучасні напрямки розвитку загального землезнавства.
9. Зміна сонячної радіації в атмосфері. Види радіації. Розподіл сумарної радіації по земній поверхні. Сонячна радіація- основне джерело енергії в географічній оболонці.
10. Основні риси будови Всесвіту та його еволюція.
11. Сонячна радіація на підстилаючій поверхні. Альbedo. Ефективне випромінювання та закономірності його розподілу по земній поверхні.
12. Природні ресурси Світового океану та їх раціональне використання.
13. Сонячна система та її характеристика .
14. Води суші. Підземні води їх походження та види. Роль підземних вод у фізико-

географічних процесах.

15. Тепловий режим підстилаючої поверхні та атмосфери. Тепловий баланс та його складові.

16. Життя в сонячній системі. Екосфера Сонця.

17. Зонально-регіональний характер розподілу температури підстилаючої поверхні.

Термічний екватор. Теплові пояси.

18. Річка. Річкові системи та їх типи. Морфометричні характеристики річки.

19. Сонячно-Земні зв'язки. Закони Кеплера.

20. Живлення та водний режим річок. Вплив господарської діяльності на стік річок.

21. Зміна температури повітря з висотою. Адіабатичний процес. Інверсія температури та її типи. Ізотермія.

22. Форма та розміри Землі. Геоїд.

23. Загальна кількість та форми присутності води в атмосфері. Залежність вологості повітря від температури повітря.

24. Поняття про озеро. Походження та морфометричні характеристики озер. Рациональне використання озер.

25. Осьове обертання Землі та його наслідки. Час.

26. Болота та заболочені землі. Роль боліт у географічній оболонці.

27. Характеристика вологості повітря, абсолютна та питома вологість, фактична пружність водяної пари, пружність насичення, відносна вологість, дефіцит вологості і точка роси.

28. Орбітальний рух Землі та його наслідки.

29. Випаровування та випаровуваність. Конденсація та сублімація вологи на поверхні землі та в повітрі.

30. Літосфера. Поняття «рельєф», «форми рельєфу», «типи рельєфу».

31. Розподіл суші та моря. Материків та океанів.

32. Поняття «льодовик». Виникнення та розвиток льодовиків. Снігова лінія, її види та висота на різних широтах.

33. Тумани. Типи туманів та їх поширення.

34. Магнітне поле Землі. Магнітне схилення.

35. Хмари. Утворення хмар та їх класифікація. Хмарність. Закономірності поширення хмарності, добовий та річний хід на різних широтах. Значення хмарності в географічній оболонці.

36. Ендогенні та екзогенні процеси рельєфоутворення.

37. Зоряний і тропічний рік. Тропіки і полярні кола. Календар. Астрономічні пори року.

Пояси освітлення за Шубаєвим Л.П.

38. Основні джерела рельєфоутворення. Роль сили тяжіння в рельєфоутворенні.

39. Атмосферні опади. Види опадів. Типи річного ходу опадів. Закономірності розподілу опадів на Землі. Прилади для вимірювання кількості опадів.

40. Гроза. Світлові явища в атмосфері.

41. Поняття про кріосферу та її характеристика. Покривне та гірське зледеніння, райони їх поширення та значення в географічній оболонці.

42. Схеми будови Всесвіту. Музично-числова, геоцентрична та геліоцентрична моделі.

43. Класифікація рельєфу за розмірами. Характеристика основних форм рельєфу.

44. Еоловий рельєф. Дефляція та коразія. Основні форми рельєфу.

45. Історія формування уявлень про Землю та Всесвіт. Гіпотези про утворення Землі.

46. Класифікація рельєфу за походженням. Характеристика основних форм рельєфу.

47. Еволюція та ієрархія Всесвіту.

48. Вулкани. Умови виникнення вулканів та райони їх поширення.

49. Атмосферне зволоження. Коефіцієнт зволоження. Радіаційний індекс сухості.

50. Сонячна система. Загальні риси будови планет Сонячної системи.

51. Атмосферний тиск. Баричний ступінь та грієнт. Центри дії атмосфери.

52. Землетруси. Умови виникнення та райони їх поширення.

53. Антропогенний вплив на географічну оболонку.

54. Рівнинний рельєф. Поняття «рівнина». Морфологічні та генетичні типи рівнин.

Плоскогір'я та плато.

55. Вітер та його характеристика. Повітряні маси. Процес трансформації повітряних мас.
56. Географічна оболонка та її межі. Закономірності географічної оболонки.
57. Загальна циркуляція атмосфери. Атмосферні фронти. Циклони та антициклони, стадії їх розвитку.
58. Гірський рельєф. Поняття про основні складові форми рельєфу гір. Класифікація гір за висотою та походженням.
59. Поняття про біосферу. Роль живої речовини в природі за В.І.Вернадським.
59. Рельєф створений постійними та тимчасовими водотоками. Поняття «ерозія».
60. Погода. Елементи погоди. Класифікація погод. Служба погоди. Передбачення погоди.
61. Ландшафтна сфера. Просторова будова ландшафтних систем.
62. Клімат. Кліматоутворюючі чинники. Кліматичні пояси. Поняття «місцевий клімат», «мікроклімат». Вплив людини на клімат.
63. Динаміка океанічних вод. Хвилі і течії та їх характеристика.
64. Географічне середовище і географічна оболонка. Охорона природи та її сучасний зміст.
65. Поняття про гідросферу. Об'єм і структура гідросфери. Кругообіг води на землі та його значення для географічної оболонки.
66. Рельєфоутворююча роль льоду. Основні форми рельєфу. Четвертинні зледеніння, райони поширення та значення для формування сучасного рельєфу.
67. Закономірності розміщення континентів. Вертикальний розподіл суші. Депресії.
68. Суфозійний рельєф. Умови утворення та форми рельєфу.
69. Світовий океан та його частини. Сучасні дослідження океанів та морів.
70. Сучасна модель внутрішньої будови Землі. Рельєфоутворююча роль тектонічних процесів.
71. Берегова лінія. Розчленованість берегової лінії. Півострови та острови.
72. Вивітрювання. Стадії вивітрювання. Кора вивітрювання. Процеси ґрунтоутворення.
73. Механічна взаємодія в планетарних фізико-географічних процесах.
74. Гравітаційне поле Землі.
75. Гіпотези про утворення Землі.
76. Гравітаційна взаємодія Землі з Місяцем і Сонцем.
77. Гравітаційна диференціація речовини в Землі.
78. Явища електромагнетизму.
79. Геохімічні явища. Кларки речовини. Міграція та диференціація речовини.
80. Внутрішня будова Землі. Історія формування уявлень про внутрішню будову Землі. Засоби пізнання внутрішньої будови Землі.
81. Диференціація географічної оболонки. Географічний комплекс. Географічний ландшафт.
82. Небесна сфера. Основні точки, площини і лінії небесної сфери.
83. Історія розвитку Землі. Геохронологічна таблиця. Платформи та геосинклінали.
84. Склад, властивості, походження та значення води у географічній оболонці.
85. Життя в Світовому океані. Біологічні та мінеральні ресурси океану, їх використання та охорона.
86. Планетарний рельєф. Рельєф океанічного дна.
87. Природно-територіальні та природно-аквальні комплекси. Їх трансформація під впливом людини.
88. Кругообіг речовин та енергії в географічній оболонці.
89. Поняття про кріосферу. Склад кріосфери. Зони льодовиків. Райони поширення покривного і гірського сучасного зледеніння.
90. Уявлення людства про Всесвіт і Землю від натурфілософії до сучасної науки: Стародавній Вавілон, Стародавній Єгипет, фінікійці та карфагеняни.